

GÁLNÉ KOVÁCS IRMA

Gyergyóalfalu félévszázados népművészeti múltjának jellemző sajátosságai

Minden korszaknak megvan a maga múltban gyökerező, a jelennek szóló, a jövőnek örökségül hagyó tradíciója, amely a kultúrában ölt testet. Ez a kultúra egyben az életfelfogás, életvitel, az adott társadalmi feltételek, követelmények, igények és azok kivitelezésének, felhasználásának a tükrözője, műveltségi, közművelődési fokmérője. A közművelődés szó napjainkban sajátos értelmet kapott, új tartalommal telítődött.

Mi a közművelődésen a művelődés majdnem teljes folyamatát értjük. A *köz* szó itt azt jelzi, hogy a folyamatnak *társadalmi, közösségi haszna* van. Jelzi a nemzeti-ségi művelődés körülményeit, sajátosságait és beépülését az országos nemzeti kultúrába, nyilván az anyanemzet kultúrájának szerves részeként. A népi kultúra ismerete, továbbéltetése közművelődési életünk legfőbb feladata, mert gyökér nélkül minden csak ideig-óráig haldokló szemfényvesztés. Ennek a kultúrának kis alkotó része az identitástudat-értékkel bíró népművészet, amely a kismesterségek gyakorlása során, a nép alkotó kedvének kibontakoztatása az életvitelhez, a környezet berendezéséhez funkcionális, művészi tárgyak készítésével valósul meg.

A hagyományörzés az identitástudat megőrzését szolgálja. Sokszor halljuk ilyen megfogalmazásban: „örökölt hagyományok”. Felvetődik a kérdés: mit kell tenni? Elemző gondolataimat egy bartóki megállapítással kezdem, mely szerint „*a kultúrát nem lehet örökölni, csak megtanulni*”. Az ősök meghalásával a kultúra is elszáll. Ahhoz, hogy fennmaradjon, tovább éljen, az utódoknak kell átvennie, átadnia, megtanulnia, továbbadnia, mert csak így válik élővé, sajátjává. Ennek a folyamatnak hogyanjában, mikéntjében ad eligazítást egy Teleki Sámuel-i gondolat: „*A tűznek nem őrzői, hanem éltetői kell lennünk.*” Ezek az útmutatások, mint vezérfonal mutatják az utat a gyergyóalfalvi népművészet vizsgálatához, melyet 1955-től figyelek, vizsgálok, kutatok napjainkig.

Ami a jellemző sajátosságokat illeti, egyesek kötődnek a megtermelési folyamatokhoz, mások pedig a felhasználásukat állítják előtérbe. A létszükségletek, feltételek, igények, követelmények mint ösztönző erők hatottak évszázadokon keresztül, s ugyanezen tényezők mozgatták a gyűjtést, kutatást ahhoz, hogy a népművészi mozgalom megkezdődhessék a 20. században. Az élet diktált, s mi nyitott szemmel, érző szívvel, az adott helyzethez lehetőleg felkészült szellemmel próbáltuk a megoldandó feladatokat kezelni. A hittel, szeretettel végzett céltudatos munka az évtizedek folyamán sok szép eredmény megvalósulását tette lehetővé, amely egyben sajátos jegyeket, jellemző vonásokat kölcsönzött értékeinknek, egyúttal a felemelkedés, a kiteljesedés és a hanyatlás időszakát is kijelölték.

Jellemző sajátosságok

1. Népművészeti tárgyaink újjászületését a népi életvitel tanulmányozása, a tiszta forrás, a helyi gyökerek kutatása, értékelése, az értékek dokumentálása, s a kísérletezés előzte meg. Ezt tucatnyi népművészeti gyűjtemény (cifrahímesekből, rongy-

szőnyegek, rojtokból, fejtősökből, keresztzemes és csángó motívumokból, szövési és hímvarrási tárgyakkól stb.) létrehozása¹, majd ezek feldolgozása száznál több nyomtatásban megjelent dolgozatomban három könyvben. Majd a tapasztalatok birtokában új variációk létrehozása: a gyűjteményből kiindulva tíz féle gyergyóalfalvi vízfolyásos szőnyeg megtervezése és megszövése, tizenöt féle koszorús minta kivarrása fűződik nevemhez.

2. Sikerül valóban tömegeket megmozgatni csak a gyergyói medencében, s másoknak Erdély-szerte. Az évtizedek alatt 77 népművészeti, néprajzi kiállítást szerveztünk csak itt, s nem hiányoztunk a megyei és országos tárlatokról sem. Sok intézmény, szervezet, szakember figyelt fel tevékenységünkre, s hívtak meg kiállítással egybekötött bemutatkozásra: Gyergyószentmiklósról a múzeumhoz, a nőbizottsághoz, a kultúrotthonba, a Történelem Nyári Akadémiájára; Gyergyószárhegyre a művésztelepre, a nagygalambfalvi református, a csíkszeredai unitárius egyházhoz, a szováta Teleki Oktatási Központozhoz. Hosszas sorolhatnám a sok-sok bemutatkozást a kézdivásárhelyi, a sepsiszentgyörgyi, a székelyudvarhelyi, a csíkszeredai vagy éppen budapesti vásárokkal, ahol a zsűriző bizottság nem egyszer méltányolta munkánkat. 1990 után, a határok nyíltabbá válásával bemutatkozhattam az egész Kárpát-medencében, kiállításokkal, előadásokkal. Népművészeti tárgyaink eljutottak szinte egész Európába, sőt Amerikába, Ausztráliába is: a máshol munkát keresők is vitték magukkal, s a nálunk járt szakembereknek is megtetszettek. Minél több helyre jutottunk el, egyre nevesebb konferenciákon vehettünk részt, annál jobban tudatosult bennünk, hogy népművészeti értékeink életünk pótolhatatlan tárgyai, életvitelünk funkcionális darabjai, hogy nemcsak megszépítik környezetünket, de vallanak rólunk másoknak is.

3. Jellemző tulajdonsága az ötven évnek a *szervezettség*. Ennek is köszönhető, hogy már az 50-es években Béres Katalin bukaresti újságíró arról ad hírt, hogy Sövény Elek és Vargyas Irén vezetésével, Bandi Dezső megyei szakirányító útmutatásával Gyergyóalfaluban egy jól működő kör létezik, amelynek hatására a „*holdfényes tavon úszó hattyú, a gomolyával játszó cica, a kacér mosolyú cigánylány, egy szóval a giccs elmaradhatatlan kellékei szorúlnak ki. Ez a nagyközség beszédes példáját mutatja annak, hogy az olcsó, érzélgős, idejétmúlt dísz tárgyak kiszorítására csakis az igazi népművészet hivatott, felkarolása az egyetlen lehetséges eszköz.*”

Dr. Gazdag Klára pedig azt írta a Cifrahímese Gyergyóalfaluban című, 2005-ben megjelent kötet előszavában: „*Gál Irmát leginkább a hagyományos mintakincs izgatja, százzszámra silabizálja ki a régi mustrákat, rajzolja át milliméterpapírra, bogozza ki szerkezetüket, hogy aztán a mintaelemeket újszerűen csoportosítva a mai életformához igazodó tárgyakon kivitelezze, mintegy példát mutatva művészeti iskolás hallgatóinak, publikációi olvasóinak.*”

Amit Sövény Elek és Vargyas Irén elkezdett, azt én folytathattam, s e folyamatnak olyan állomásai voltak, mint az 1996 és 1988 között legaktívabb s legnépesebb, országos hírnévre szert tevő népművészeti körünk, mint a líceumban történő kézimunka-oktatás a hetvenes években vagy a gyergyószárhegyi alkotótelep *szépteremtésébe* való bekapcsolódás. Erről a korszakról írja Bandi Dezső a millicentárium tiszteletére rendezett kiállítás és konferencia kapcsán a Hargita Népe 1969 április 13-i számában: „*A rendezők, a meghívottak beszéltek a kiállított tárgyak*

---

¹ A gyűjteményemben 250 keresztzemes motívum, 225 csángó inghím, Gyergyó térségéből 183 rongyszőnyegminta, 127 rojtmodell, 125 fejtős modell van.

bámulatos sokféleségéről, az alkotók egymást is segítő versengéséről, kitartó igyekezetéről, magas szintű technikai képzettségéről, a hagyományok és újítások szakszerűségének szerepéről és szükségszerűségéről, a szakmai önszerveződés előnyeiről.” Ferencz Imre ugyancsak a Hargita Népeben azt írja 1985. augusztus 14-én, hogy: „A gyűjtést és a hagyományos motívumok gazdagítását jelentő úton törvényszerűnek érzem az alkotó szándék, a tehetség önállósulását is, azt, hogy Gál Irma eljutott a figurális, témás szedettek lehetőségének felfedezéséhez.”

Bizony sokan felfigyeltek népművészeti tevékenységünkre és véleményezték is azt. Banner Zoltán művészettörténészt idézem²: „A népi díszítőművészt stilizáltság és részarányosság még fokozottabb érvényesülése szab gátat (a sajátos technikai kötöttségeken kívül) Gál Irma (Gyergyóalfalu) szedetttes szőnyegeiben (Hintázás, Úrnapi virághintés, Éjjeli zene, Citerások, Húsvéti locsolás stb.) ... Mindketten tudatos, sőt alkotó néprajzosok, feldolgozók a maguk szűkebb területén, innen a műgond, ami az iparművészt felé távolítja műveiket, de ugyanakkor innen ered az a tárgyi-tematikai újdonság, újítás, amivel a népi ábrázolás kereteit tágítva végeredményben a naiv művészet egyetemes fogalomkörének a szélesítését szolgálják.”

Kozma Mária a Romániai Magyar Szó 1997. június 7-i számában azt írja Pallas-Akadémia cím alatt: „A Pallas-Akadémia kiadásában nemrég jelent meg Gál Irma Gyergyóalfalvi fejtősszedettek, keresztszemesek című könyve, a kötetben közölt mintakincs napjaink székellyöldi néprajzának hiteles dokumentuma, és mint ilyen, e témában forrásértékkel rendelkezik.”

4. A széleskörű gyakorlati tevékenység arra kényszerített, s azt eredményezte, hogy egy kézben összpontosult a kutatás, gyűjtés, kísérletezés, kitermelés, továbbfejlesztés, tanulva-tanítás, bemutatás, feldolgozás. Így sikerült egységében, összességében látni az egész népművészeti tevékenység folyamatát, amelynek során megtörténik a kultúra átadása megtanulása, átvétele. Ez a szintetizáló folyamat tette lehetővé, hogy új szöttesfajt, illetve alműfajt fedezzünk fel, az úgynevezett *fejtősszedettet*. Nemcsak elneveztük, hanem tipológiai hovatartozását és besoroltuk a kategorizálás megfelelő helyére. Nem volt könnyű a dolgunk, mert akkor még a szakirodalom sem tartalmazta a megfelelő szakszavakat, kifejezéseket, de menet közben a gyakorlat ezt is kitermelte. Hisz ebben a munkában a gyakorlatnak kell elől járnia és bizonyítania, hogy az elmélet is megszülethessen. Ha beszélni akartunk az új szöttesről, akkor meg is kellett neveznünk. A fejtős és a szedetttes szöttesek kombinációjából született az új fejtősszedettes. A cifrahímzéseknél a berakást mi *terepeltetésnek* (a táncból vettük át ezt a kifejezést) neveztük el.³

Az idők folyamán az általunk megnevezett kifejezések átmentek a közhasználatba. Akármilyen furcsán is hangzik, de a fejlődés útjából köveket kellett elgörgetnünk. Szép sikernek könyvelhettük el a keresztszemesek szálbedolgozásánál alkalmazott új módot. Legelőször a *szárhegyi szépteremtésben* alkalmaztuk. (Itt kell megemlítenem, hogy két gyergyóalfalvi személy a tábor alapító tagja volt.)

A II. világháború után mindenféle varrottas és szöttes házimunka szálbedolgozásánál a farkasfogazás vált divattá. A keresztszemeseknél a helytálló azsúrt és töltött azsúrt váltotta fel, mint egyfajta sallang. A laposöltéses technika nem illett e varrot-

---

² Banner Zoltán: Teremtő önvédelem – Az erdélyi magyar naivok és ábrázoló népi mesterek művésze, Budapest, Héttorony, 1995.

³ A terepeltetéssel, mint ahogy a táncosok különböző alakzatokat hoznak létre, formálnak, a szövnők is különböző alakzatokat formálnak kellő fantáziával, s színekkel emelnek ki.

tashoz. Mi a motívumok gazdag mezejéből kivettük egy kis elemet és azt varrtuk meg szélként, kereszteses technikával. Tudatában lévén annak az íratlan törvényszerűségnek, mely szerint a szép, hiteles szélbedolgozás még egy olyan értéket ad a kézimunkának, mint a nagymező művészi kidolgozása.

5. A kézimunka oktatása során mindig szem előtt tartottuk az életkor szerinti képességeket. Ennek érdekében a fokozatosság gyakorlatával éltünk. Ez határozta meg a korcsoportoknak megfelelő követelményeket.

Az első darab elkészítésénél a funkcionalitást tűztük célul. Például a lombfűrészelés elsajátítását már az első osztályban elkezdtük: a fűrész fogását, kis állatfigurák kivágásával oktattuk, ezekből játékokat raktunk össze óvodásaink nagy örömeire: a Mikulás vitte el nekik. A felsőbb osztályos fiúk egyszerűbb tárgyakat: szalvéta-, kefe-, virág és gyertyatartókat készítettek, míg a líceum tanulói bonyolult lámpákat, csillárokat, könyvespolcokat terveztek és készítettek. Olyan tanuló is volt, aki kedvet kapott (felnőtt rokona segítségével) intarziás bútor készítéséhez. Ezek a gyerekek némelyike felnőve a hagyományos házoromzatok, kerítések deszkakivágások díszítésére vállalkozott – folytatva ősei szépítő gyakorlatát.

Ezek a diákok megtanulták azt is, hogy mi az, ami a társadalomban, az életben előbbre viszi, mi az érték, ami állja az időt és mi az, ami múlandó. Az értékekre való ráfigyelése során fejlődött a gyerekek képzelőereje, alkotó készsége, tenni akarása, s munkakedvük megsokszorozódott. (A líceumi tanulók például maguk faragták, szőttek az iskolai diákéveik emlékére a tablót.)

Félévszázados munkánk során figyelemmel kísértük községünk művelődési életének társadalmi vonatkozásait is. Amikor az iskolában nem volt művésztanár, akkor az alfalvi művészek munkáit, mint a szülőföld értékes munkái mutattuk be kiállításokon, ezáltal falustársaink értékelni, mások tevékenységét tisztelni tanítottuk, akaratlanul is. Ezen kiállítások modellértékűek is voltak, s toborzó funkciót is betöltöttek. Az 1970-es 80-as nehéz időkben ezek a kiállítások is a falu élniakarását bizonyították. E folyamat megkoronázásaként, kemény harcok árán sikerült létrehozni a faluban a Sövér Elek Emlékházat, amely felavatása után a község fénypontja. volt.⁴

Kiteljesedés

Az 1989-es változással a „vasfüggöny” lehullt, valamivel könnyebbé vált Erdélyben a magyar, székely népművészeti hagyományok ápolása is. Nagyobb lehetőségünk lett, hogy kiállítással külföldre is eljussunk. Először a pécsiek hívtak meg művészeinkkel együtt, de a határnál tovább nem engedték a bemutatásra szánt anyagot egy „ovális pecsét” hiánya miatt. Az anyagot Pécskán hagyttunk, minket kiengedtek. A pécsi egyetem rajz tanszékén Pandur József művészettörténész hallgatóinak tartottam előadást, melyből később könyv is született *Gyergyóalfalvi fejtőszedettek és kereszteses minták* címmel. Három évre rá már az anyagot is kiengedték a román vámosok, így bemutatkozhattunk Türijén és Balatonszárszón is.

1990. után a falu népművészeti tevékenysége egyre inkább kiteljesedhetett. Egyik kiállításunk a másikat érte. A megyei és országos kiállításokra egyre több kézimunkánk jutott el, a médiában is egyre gyakrabban szerepelhettünk, s aktív részesei lettünk a szárhegyi szépteremtésnek. Alfalu nevét összekötötték a népművé-

---

⁴ Sövér Elek festőművész Gyergyóalfalu születte (1937–1982.) 2007 szeptemberében a tanévnyitó ünnepségen ünnepelték az intézmény fennállásának 410. évfordulóját, leplezték le az Iskolaközpont névadójának mellsobrát. 1992 novemberében alakult meg a Sövér Elek Alapítvány, a község kulturális- művészeti életének támogatása. (A szerk.)

szettel, s egyre több turista keresett fel bennünket, évről évre nőtt a kereslet termékeink iránt.

Szükségessé vált a hagyományörzés szervezettebbé tétele. Ennek eredménye volt, hogy tizenöt évi talpalás után megalapíthattuk a Domokos Pál Péter Hagyományörző Egyesületet⁵, melyet Bukarestben is bejegyeztek. Szövők, varrók, faragók citerások, dalosok egyesülete lettünk. A táncosok, citerások, dalosok olyan színvonalat értek el, hogy eljutottak Segesvárra a nemzetközi fesztiválra, majd Bukarestben képviselték az országos fesztiválon az erdélyi magyarságot. Mindenhová vitték magukkal népművészeti tárgyainkat, faragásokat, szötteket is. Bemutakozhattak a magyarországi testvértelepüléseken: Iváncsán, Móron, Türrjén, Balatonszárszón, s a vajdasági Adán is.

2001-től Gyergyóalfaluban nagy kirakodásával megszervezték a Falunapokat. A csíkszeredai vásárra viseleti bemutatóval vonultunk fel a népművészeti kipakoló mellett. Alfalun bemutattuk Pál Csaba viseleti gyűjteményét, megünnepeltük a citerások 25 éves fennállását, bemutattuk Madarász Dávidné 50 éves szövőtevékenységét. Pál Sándor és Török Attila hatvan gyermeknek vezetett fafaragókört, s a gyerekek hatására sok felnőtt is kedvet kapott e mesterséghez. Számos kiállításon szerepeltek ők is.

Hanyatlás

Időközben az évtizedek alatt megtörtént a generációváltás. A fiatalok nagy része már nem volt hajlandó ingyen dolgozni. Anyagiak miatt szűkre szabottak lettek lehetőségeink, több helyütt megszűntek a népművészeti népiskolák, táborok, szakkörök. A tehetségesebbje, elhivatottabbja otthon folytatta a munkát. Jóllehet a szervezettség tekintetében ez a hanyatlást hozta magával, de az addigi erőfeszítések nem történtek hiába. A művészeti népiskolák egykori tanulói közül többen kereseti célból továbbra is dolgozott. Például Szilveszter Katalin a festékes és szedettes szötteit a fazekas korondiaknak adta el, akik otthon a kipakolóikon árulták. Nagy Annamária a desó szőnyegeinek kft-t nyitott, s 10-12 bedolgozó foglalkoztat. Piackutatást végzett, melynek során kitűnt, hogy a magyarok a fehérret, fehér-piros mintázatút kedvelik, a románok meg a színeset. Az igényeknek megfelelően dolgoznak, s vállalkozás jól jövedelmez, miközben a színvonalat magasan tartják. Pál Csaba skanzenjében két osztovátát (szövőszéket) állított fel. Az egyikben a cifrahímes lakástextíliákat, abroszokat, terítőket, törölközőket szőnek, a másikon pedig rongyszőnyegeket. Termékeik nagy keresletnek örvendenek. Gál Magdolna pedig összegyűjtötte a fejtősöknek a Felső-Háromszéken szőtt változatait; csak a magyarországiak százötven métert vásároltak ebből az anyagból táncosaik viseletéhez, a kézdivásárhelyi múzeumban pedig állandó tárlatot nyitottak neki. Alfaluban is nagyon keresett ez a szöttek, mert első áldozáskor, bérnyáláskor, konfirmáláskor, úgy írja elő a szokás, hogy az ünnepeltek viseletbe öltözve vegyenek részt a szertatáson.

A felelevenített szötteknek bizony nagy keletje lett: a gyergyóalfalvi népiskolában végzett némely hallgató nagyon ügyesen feltalálta magát, s hasznosították a tanultakat, mert van hova visszanyúlni, van mire támaszkodni. Hogy ne menjenek feledésbe a régi szokások, hogy ne enyészzenek a padlásokon tárgyaik, ahhoz újjá kellett születniük. Így együtt él a ma emberével az ősök művészete is.

---

⁵ Domokos Pál Péter (1901–1992) tanár, történész, etnográfus, a csángók történetének, kultúrájának kutatója. Gyergyóalfaluban az 1930-as években kántor volt. A világháború után Magyarországon élt, s Baranyában is kutatta az áttelepített székelyek népművészetét.

A gyergyószárhegyi Szépteremtő Kaláka

Többször említettem a gyergyószárhegyi tábort: végezetül tömör bemutatására vállalkozom. A szárhegyi tábor teljességének bemutatására itt nincs alkalom – ez alkalommal csupán közművelődési jelentőségére szeretném felhívni a figyelmet. Az elmúlt két évtized alatt Gyergyószárhegy az erdélyi magyarság egyedülálló olyan központjává nőtte ki magát, ahol a művészet, az irodalom, a tudomány stb. hajlékra lelt, és az itt kialakult egészséges szellem biztosítéka lett e központ nemzetközivé válásának.

Gyergyószárhegyen hat népművészeti ág fejtette ki alkotó tevékenységét: kovácsok, faragók, varrók, szövők, bútorfestők és fazekasok tevékenykedtek itt.

A népművészeti tábor helye a Gyergyói-medence (Hargita megye, Románia) Szármány-hegy fenyvesekkel borított oldalában az 1669–1752 között épült ferences kolostor nyugati szárnya, amely épület műemlékként is nyilvántartott, illetve néhány évvel később a Lázár grófok kastélyában helyet kapott Barátság Művésztelep.

1978-ban alakult Zöld Lajos szárhegyi születésű, a Hargita c. napilap újságírójának a kezdeményezésére A tábort a szükség hozta létre, mert 1974-től az említett szárny romos részét helyreállítva országos érdekltségű képzőművészeti tábor színterévé tették. A berendezéshez szükség volt a műemlék-kolostorhoz illő, festeti, faragott bútort, szőtt, varrt textília, kovácsoltvas és kerámiából készült funkcionális tárgyak előállítására. A kezdeményezőnek jött tovább az ötlete: *„Ha pátriánkban annyi a szépteremtő – megannyi fény a tiszta forrás tükrében – akkor egy nyalábbba kell fogni ezeket a fényeket, világítsanak Szárhegyen.”*

A köztudatban mindenkit munkája után tiszteltek, értékelték, szerettek, emberségéért becsülték. Az arra érdemesek azt is érezhették, hogy Szárhegyen keresztül belekerülnek a szakmai, a közművelődési vérkeringésbe, kellő nyilvánossághoz és elismeréshez juthatnak, sokszor nagy akadályok ellenére is.

Amilyen körültekintő volt a tábor megszervezése, éppen olyan megfontolt volt az ide beépítendő, művelendő népművészeti ágak, ágazatok kijelölése; a tárgyakra, tárgyegyüttesekre vonatkozó irányelvek, feladatok meghatározása is. Ma Szárhegyen egy letisztult népművészeti kincsel találkozhatunk, amelynek megszületésében a szervezők, irányítók, alkotók mellett szerepük volt nagy néprajzosainknak, elismert képzőművészeinknek, akik tudásuk, ízlésük alapján, adott helyen és alkalommal véleményt nyilvánítottak, könyveikkel vagy éppen okító előadással nyitották az alkotók szemét, szívét, ízlését.

A szárhegyi Szépteremtő Kaláka megtanított arra, hogy a hittel, szeretettel, széles látókörű ismeretekkel végzett, gyökerekhez kötött, pontos alkotó munka olyan kincset képes létrehozni, amely nemcsak alkotójának, hanem az egész társadalomnak a hasznát és az érdekét szolgálja.

Bemutatta, hogyan valósulhat meg a helyi sajátosságok, igények, társadalmi szükségletek talaján történő önmegvalósítás, a formai anyanyelvünk, intézményes újratanulása során, az alkotó mozgalom fórumává nője ki magát, amely egyben képes saját etnikumának az élére állni.

Beigazolódott, hogy a tudatos, önmegvalósításból fakadó alkotó munka nemcsak kincseket teremt, hanem az alkotóját is nemesíti, érzékenyebbé, kifinomultabbá teszi, a jóra, szépre, nemes cselekedetekre. Az egyik képzőművész találóan meg is jegyezte: *„Vagyis a művészetekkel való találkozás nemcsak az erkölcsi kibontakozást hozza meg, hanem az egész emberi egyéniség tudatos átalakulását.”*

Beigazolódott, hogy a népművészet nem kollektív művészet, hanem egyéni, közös stílusban. Erről vallanak a táborban maradt munkák, ezt is igazolják a bejárati folyosó fehér falán elhelyezett, textíliába szőtt, varrt, bronzba vésett, fába faragott szignók.

Szárhegy megtanított tisztelni a másságot, egymás iránt toleranciával viseltetni, megkeresni minden emberben a szépet és a jót, de az igazság oldalán kiállni. Az időt álló értékek, a szépteremtés során kialakítani a szeretet meleg hangulatát.

Csodálattal észlelhettük sokszor az apáról-fiúra öröklődő népi tudás sokoldalúságát, ahogyan az új igényeknek, követelményeknek, feltételeknek megfelelően igyekszik azt valóra váltani, formálni, alakíttatni, a közízlésnek megfelelően – mindig a legjobb, legszebb felé törekedve.

Irodalom

Cs. Gergely Gizella – Haáz Sándor: Udvarhelyi varrottások. Kriterion, 1976.

Csulak Magda: 125 szálánvarrott hímzésminta, Sepsiszentgyörgy, 1972.

Gál Irma A gyergyóalfalvi fejtőszedettek és keresztzemes minták. Pallas_Akadémia, Csíkszereda, 1997.

Gál (Kovács) Irma: Gyergyóalfalvi cimrahímések. F&F Kiadó, Gyergyószentmiklós, 2005.

Gálné Kovács Irma: Szépteremtő kaláka.

Kocsis Antalné – Kunszabó Júlia: Székely varrottas minták. Minerva.

Kós Károly – Szentimrei Judit – Nagy Jenő: Kászoni székely népművészet. Kriteiron, 1972.

Kós Károly – Szentimrei Judit – Nagy Jenő: Moldvai csángó népművészet. Kriteiron, 1981.

Molnár István – Molnár Kálmán: Sóvidéki keresztzemesek, Csíkszereda, 1971.

Nagy Jenő: A torockói magyar népi öltözet. Bukarest, 1957.

Péntek János: A kalotaszegi népi hímzés szókincse, Kriterion.

Szentimrei Judit: A székely festékesek, Bukarest, 1957.

Vákár Katalin: A gyimesi fonákján varrottások. Pallas-Akadémia, 1998.

Gálné Kovács Irma népművészeti munkásságának dokumentumai megtalálhatók a Hargita Népe, a Művelődés, a Nyitogató, a Toronyóra, a Délhegyalja, s számos erdélyi folyóiratban, lapban.

